

Moeten commissarissen zich aaneensluiten?

Dag van het Commissariaat toont diversiteit aan meningen

Commissarissen hebben zich niet laten horen toen ze werden bekritiseerd over hun rol in de economische crisis. Daardoor heeft de politiek vrij spel gehad om ongewenste en beperkende wetgeving door te drukken, vinden leden van het NKCC. Moet er een beroepsgroep komen zoals advocaten en accountants die hebben? De meningen onder commissarissen zijn verdeeld. Er was één consensus: "De overheid mag zich er niet mee gaan bemoeien."

De zevende Dag van het Commissariaat, georganiseerd in het Haagse Madurodam door het Nederlands KennisCentrum voor Commissarissen&Toezichthouders, het NKCC, stond in het teken van de toekomst van toezicht. NKCC-voorzitter Norbert de Melker stelde de aanwezigen de vraag: "Waar staat het interne toezicht over vijf jaar? Bestaat het commissariaat dan eigenlijk nog wel in de huidige vorm?"

Commissarissen en toezichthouders hebben zich de laatste tijd niet laten horen toen ze werden bekritiseerd over hun rol in de economische crisis. "Daardoor heeft de politiek vrij spel gehad om wetgeving door te drukken, die het aantal toezichtfuncties maximeert en beloningsplafonds instelt" aldus De Melker. De codes zijn hiermee ingehaald en verdere wet- en regelgeving dreigt, inclusief van bovenaf opgelegde eisen en toetsen voor deskundigheid en geschiktheid. De NKCC-voorman riep op tot een fundamentele keuze over de te volgen koers in de komende tijd: "Sluiten commissarissen zich aaneen en geven wij publiek vorm aan een beroepsgroep om een echte gesprekspartner van formaat te zijn in de maatschappij en de politiek? Ontwikkelen wij een nieuwe identiteit of trekken de commissarissen zich terug in de vennootschap en onderneming?"

Eerst debat en dan besluitvorming

Deze Dag van het Commissariaat, die werd gesponsord door de Rabobank en Van Doorne Advocaten, fungeert als werksessie en opmaat voor de Nationale Dag op 21 maart. Dan hoopt het NKCC een marsroute bekend te maken voor de komende jaren. De middag begon met een prikkelende speech van prof. Paul Frentrop (Nyenrode), die voorstelde de Code gewoon af te schaffen omdat deze zijn doel heeft bereikt. Zijn stelling was dat de Nederlandse Corporate Governance Code, die erin geslaagd is de bestuurlijke risico's voor aandeelhouders in beursgenoteerde ondernemingen te beperken, geen echt bestaansrecht meer heeft. Nu schuilen de risico's volgens hem vooral in het in stand houden ervan. Want regels zonder nut leiden tot bureaucratisering, tot onnodige kosten en vooral tot luiheid in denken en handelen, aldus Frentrop. En de Code vermag niet alles te regelen. "Ik weet niet of een maximum van vijf of van zeven of van tien commissariaten het beste is. Maar ik zou wel denken dat mevrouw Herna Verhagen, toen ze onverwachts werd benoemd tot de hoogste baas bij het in moeilijk vaarwater verkerende PostNL, haar commissariaat bij SNS Reaal met onmiddellijke ingang had moeten opgeven. Maar ja, zoiets staat niet in de Code."

Positief effect

Over de Corporate Governance Code zijn anderen een stuk positiever. De Dag van het Commissariaat was ook het podium voor de presentatie van het 6e Nationaal Commissarissen Onderzoek. Volgens de onderzoekers, prof. Mijntje Lückérath (Universiteit Nyenrode) en prof. Auke de Bos (Erasmus Universiteit), wordt uit het onderzoek duidelijk dat de Corporate Governance Code een groot positief effect heeft gehad op de kwaliteit van het interne toezicht in Nederland. Met name de onafhankelijkheid, de afbakening van taken en rollen van commissarissen ten opzichte van het bestuur, de kwaliteit van de zelfevaluatie en de transparantie van rapportages zijn verbeterd. Conclusie: het vak van toezichthouder heeft een duidelijke professionalisering doorgemaakt in de afgelopen tien jaar, sinds het uitbrengen van de Corporate Governance Code. Zij vinden overigens niet dat deze nu kan worden afgeschaft.

Meer regelgeving voorkomen?

Kan de professionalisering van het commissariaat, die is verbeterd en nog verder zal toenemen, striktere wet- en regelgeving in de toekomst voorkomen? En als er na de huidige Code een nieuwe Code komt, hoe moet die er dan uitzien? Deze vragen werden tijdens de Dag van het Commissariaat bediscussieerd in groepen en in debat met Kathelijne Drenth (The Twelve), Hugo Reumkens (Van Doorne) en Jan van der Moolen (Centraal Fonds Volkshuisvesting). De algemene conclusie was dat ernaar moet worden gestreefd dat de overheid en de politiek hun eisen aan verdere professionalisering en kwaliteitsverhoging door de beroepsgroep zelf laten invullen. Hugo Reumkens voegde daar aan toe dat de Code nog “een slag dieper zou mogen gaan en zich meer mag richten op de inhoudelijke kwaliteit van het bestuur en het commissariaat.”

Als opvolger van de huidige Corporate Governance Code werd tijdens de Dag gepleit voor een generieke code voor toezichthouders in alle sectoren, waardoor een steeds voortgaande versnippering van sectorale codes in de zorg, woningcorporaties, financiële sector etcetera wordt tegengegaan. Een sectoroverstijgende “Meta”-code, die periodiek wordt aangepast aan maatschappelijke veranderingen, zou kunnen bijdragen aan meer efficiënt en effectief toezicht, zo concludeerden de NKCC-leden.

Aparte beroepsgroep?

Een andere vraag die tijdens de Dag van het Commissariaat werd gesteld was of commissarissen zich aaneen moeten sluiten tot een echte beroepsgroep of dat zij op een andere manier hun belangen moeten verdedigen. Een beroepsgroep zoals die van advocaten of accountants, met een eigen gedragscode, toelatings- en opleidingseisen en een eigen tuchtrecht, zou een goede gesprekspartner zijn voor de overheid en voor andere maatschappelijke groeperingen. Het was indertijd Jean Frijns, de voorzitter van de Monitoringscommissie, zelf die constateerde dat commissarissen geen duidelijke stem in het debat hebben omdat zij niet georganiseerd zijn.

De vraag is of het vormen van een beroepsgroep zoveel soelaas biedt. De accountants vormen een hechte beroepsgroep maar zijn al jaren onderhevig aan telkens nieuwe, beperkende wet- en regelgeving en krijgen voortdurend zware kritiek te verduren. Desgevraagd zegt prof. Paul Frentrop van Nyenrode dat commissarissen naar zijn mening zeker moeten werken aan verbetering van toezicht. “Maar dat heeft veel meer te maken met kritisch vermogen, een rechte rug en deskundigheid dan met regels omtrent gedrag en opleiding.” Als commissarissen zo’n beroepsgroep gaan vormen, moeten zij een hele bureaucratische kerstboom aan gedragsregels, opleidingseisen, toetredingsnormen en tuchtregels optuigen. Maar de kritiek op hun functioneren zal daardoor niet verstommen, denkt Frentrop. “Als je je niet kunt verenigen met wat het bestuur wil en doet, moet je bereid zijn op te stappen. Dat gebeurt nog veel te weinig, maar dat zou zeker bijdragen aan een beter imago van het commissariaat.”

Prof. Auke de Bos ziet wel grote voordelen in een beroepsgroep. “Ik zie als prioriteiten voor de komende jaren een goede gecertificeerde opleiding, een gedragscode - waarvan overigens al een flinke aanzet is gedaan - en meer aandacht voor aantoonbare effectiviteit van het toezicht. Aan die prioriteiten kunnen commissarissen in een beroepsgroep veel beter werken dan individueel.”

Diversiteit aan meningen bij deelsessies

Tijdens de Dag van het Commissariaat gingen de deelnemers later in de middag in groepjes van tien aan tafels zitten om te discussiëren over diverse deelonderwerpen. Zo was er een tafel die debatteerde over een mogelijke nieuwe Corporate Governance Code. Hun conclusie was dat er geen sectoroverschrijdende Code zou moeten komen en dat commissarissen zelf het heft in handen moeten nemen, zonder inmenging van de overheid. Een tweede tafel zei over dit zelfde onderwerp dat er juist wel één Code moet komen voor alle commissarissen. De diverse relevante stakeholders moeten daarbij betrokken worden. Een andere tafel sprak over de commissarissen als mogelijke beroepsgroep. Hun conclusie: het commissariaat is (nog) niet volwassen en het is geen beroep. Daardoor zal het kwaliteitsniveau dat bijvoorbeeld in de advocatuur en de accountancy bestaat, niet gehaald worden. Ook de tafel die zich met de professionalisering bezig hield vond dat het streven naar betere vaardigheden en deskundigheid niet inhoudt dat het commissariaat een beroep is of kan worden. Er was echter ook een tafel die vond dat er zo spoedig mogelijk een echte beroepsorganisatie moet komen, inclusief geschiktheidstoets en verplichte externe evaluatie.

Opmaat voor 21 maart

Op 21 maart zal met de uitkomsten van deze Dag met verdere verdieping en concrete voorstellen worden gekomen. Dan zal moeten blijken hoe toezichthouders en commissarissen daadwerkelijk een gemeenschappelijke toekomstvisie gaan ontwikkelen en inhoud willen gaan geven aan het nieuwe toezichthouden voor de komende jaren en de nieuwe generatie.